

MIĘDZYNARODOWE KONSORCJUM
NAUKOWO-EDUKACYJNE
IMENIA LUCIENA FEBVRA

«Z TARCZĄ ALBO NA TARCZY»:
WOJNY W HISTORII
CYWILIZACJI ŚWIĄTOWEJ

Monografia zbiorowa

Warszawa-Paryż 2022

ВІДЛУННЯ ВІЙНИ...: ІСТОРІЯ ОДНОГО АПЕЛЮ (ПРО УСУНЕННЯ РОСІЙСЬКИХ НАУКОВЦІВ ЗІ СКЛАДУ НАУКОВИХ РАД ПОЛЬСЬКИХ АКАДЕМІЧНИХ ЖУРНАЛІВ У СВІТЛІ ЕПІСТОЛЯРНОГО ДІАЛОГУ З ЇХ ГОЛОВНИМИ РЕДАКТОРАМИ)

У березні 2022 р. автор цього допису звернув увагу на те, що до складу наукових рад багатьох польських наукових журналів, засновниками яких виступали провідні польські університети, продовжують входити російські науковці, і зокрема ті, які фактично підтримали розв'язання агресивної війни росії проти України. І це при тому, що ще 2 березня ц.р. президія Конференції ректорів польських вищих шкіл (Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich) звернулася з апелем до польських науковців, університетів і установ Польської академії наук, в якому пропонувала припинити співпрацю з будь-якими урядовими організаціями російської федерації або іншої держави, які підтримують російську агресію в Україні.

Слід відзначити, що станом на березень-квітень значна кількість головних редакторів багатьох польських видань просто не зважили на цей заклик, фактично «умивши руки» та самоусунувшись від необхідності обговорення з членами редколегій журналів питання про доцільність перебування у складі наукових ради російських науковців, не кажучи вже про потребу їх усунення із займаних в наукових радах позицій. З метою привернення уваги до такого стану справ автором цього допису був підготовлений апель наступного змісту:

Szanowni Państwo!

Z wielkim zdziwieniem dla siebie zauważył, że w Radzie Naukowej i wśród członków redakcji czasopisma «...» ([https:// ...](https://...)) jest obecny do teraz taki członekowie:

(... nazwiska rosyjskich naukowców – członków Rady Naukowej...).

W czasach, gdy cały cywilizowany świat próbuje powstrzymać rosyjską agresję na Ukrainie

wszelkiego rodzaju sankcjami, w Radzie Naukowej журналу «...» obok szanowanych naukowców wielu krajów są rosjanie, którzy faktycznie wspierają agresywną wojnę rosjy z Ukrainą.

Możliwe, że niektórzy z moich kolegów będą mi się sprzeciwiać wspólnym stwierdzeniem rosyjskiej propagandy «Nauka jest poza polityką». Ale czy można mówić o «neutralności» wspomnianych przeze mnie rosjan, jeśli nie zadeklarowali oni swojej pozycji, a ich nazwiska nie znajdują się na liście prawdziwych rosyjskich naukowców:

Открытое письмо российских ученых и научных журналистов против войны с Украиной <https://t-invariant.org/2022/02/we-are-against-war/>

Każdy, kto choć trochę śledzi światowe trendy w rozwoju nauki, rozumie, że rosyjscy naukowcy w swojej masie są kluczowym elementem propagandy agresywnej polityki rosjy (jak również «wielka» rosyjska kultura i literatura). Mówiąc o rosjy i jej nauce, nie można w żaden sposób twierdzić, że «nauka jest poza polityką». Milczenie zdecydowanej większości rosyjskich naukowców i wykładowców toleruje zbrodnicze działania mordercy i degenerata – putina.

Ponadto niektóre dokumenty – (zob.: *Обращение Совета ректоров вузов Санкт-Петербурга и Ленинградской области*, 02.03.2022 <https://www.sut.ru/bonchnews/different/01-03-2022-obraschenie-soveta-rektorov-vuzov-sankt-peterburga-i-leningradskoy-oblasti>)

świadczy o tym, że prawie wszyscy «generałowie» od rosyjskiej edukacji przyjmuje wojnę, podczas której zginęły już dziesiątki tysięcy obywateli Ukrainy, a setki tysięcy zostało deportowanych do rosjy.

Przypominam moim kolegom, że 11 sierpnia Sejm Łotwy zatwierdził oświadczenie w sprawie ukierunkowanych ataków wojskowych rosjy na ludność cywilną na Ukrainie, uznanie rosyjskiej przemocy wobec ludności cywilnej za terroryzm, a rosjy za państwowego sponsora terroryzmu. Jeśli przykład

Łotwy nie jest przekonujący, to jeszcze raz przypominę, że Wicemarszałek Senatu Polski Michał Kamiński, po wizycie w Buczy w Ukrainie, gdzie obejrzał skutki rosyjskich zbrodni wojennych, stwierdził, że odtąd nie będzie pisał wyrazów rosja i rosjanie wielkimi literami (zob.: «Rzeczpospolita», 16.04.2022:

<https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art-36095731-michal-kaminski-nie-bede-pisalrosja-i-rosjanie-z-duzej-liter>

Tylko te dwa fakty pozwala mi zaapelować do członków redakcji czasopisma z propozycją natychmiastowego wykluczenia z redakcji wspomnianych przez mnie rosjan!

Tylko te dwa fakty pozwala mi zwracać się do członków redakcji z Ukrainy –

(...)

z propozycją poparcia mojego apelu, a jeśli zostanie on zignorowany – wycofacz się z redakcji czasopisma na znak protestu.

*Z wyrazami szacunku –
prof. Ihor Sribnyak*

Текст процитованого вище апелю у перекладі на українську мову:

Шановні панове,

З великим здивуванням для себе зауважив, що в склад Наукової (Програмової) ради журналу «...» до сьогодні присутні такі члени:

(...прізвища росіян – членів Наукової ради журналу...)

У той час, коли весь цивілізований світ усілякими санкціями намагається зупинити російську агресію в Україні, в Науковій раді журналу «...» поряд з шановними науковцями багатьох країн мирно сусідять росіяни, які фактично підтримують агресивну війну росії проти України.

Можливо, що хтось з колег заперечить мені заявленою фразою «Наука поза політикою». Але чи можна говорити про «нейтральність» згаданих мною російських науковців, якщо вони досі не заявили про свою громадянську позицію, а їх прізвища відсутні у списку справжніх російських вчених:

«Открытое письмо российских ученых и научных журналистов против войны с Украиной» <https://t-invariant.org/2022/02/we-are-against-war/>

Усі, хто хоч трохи стежить світовими тенденціями розвитку науки, розуміють, що російські вчені у своїй масі є ключовою частиною пропаганди агресивної політики цієї країни. Говорячи про росію та її науку жодним чином не можна

стверджувати, що «наука знаходиться поза політикою». Мовчання переважної більшості російських науковців та викладачів толерує злочинні дії знавцілілого вбивці й дегенерата – путіна.

Більше того – деякі документи (див. зокрема: Обращение Совета ректоров вузов Санкт-Петербурга и Ленинградской области, 02.03.2022; <https://www.sut.ru/bonchnews/different/01-03-2022-obraschenie-soveta-rektorov-vuzov-sankt-peterburga-i-leningradskoy-oblasti>) свідчать про те більшість росіян вітає війну, під час якої загинули вже тисячі українських громадян.

Нагадаю, що 11 серпня, сейм Латвії затвердив заяву щодо цілеспрямованих військових атак росії проти мирного населення в Україні, визнавши насильство росії проти цивільних тероризмом, а росію державою-спонсором тероризму. Якщо приклад Латвії не є переконливим, то знов таки нагадаю, що заступник голови Сенату Польщі Міхал Камінські, після візиту до Бучі в Україні, де він оглянув наслідки російських військових злочинів, заявив, що з цього моменту він писатиме слів росія і росіяни з великої літери («Rzeczpospolita», 16.04.2022; <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art36095731-michal-kaminski-nie-bede-pisalrosja-i-rosjanie-z-duzej-liter>).

Все це дозволяє мені звернутися до всіх членів редколегії журналу з наполегливою пропозицією виключити згаданих мною росіян зі складу Редакційної ради!

Все це дозволяє мені звернутися до членів редколегії з України –

(...)

з наполегливою пропозицією підтримати моє звернення, а якщо воно не буде зігноровано – вийти на знак протесту зі складу Редакційної ради журналу.

*З висловами поваги –
проф. Ігор Срібняк*

Апель такого змісту був розісланий на електронні адреси головних редакторів та членів редколегій тих журналів, в наукових радах яких продовжували залишатися російські науковці. У переважній більшості вимога виключення зі складу наукових рад була сприйнята головними редакторами з повним розумінням, у чому їх підтримали і члени редколегій. Тим більше, що до цього деякого з редакторів зобов'язували й відповідні ухвали ректорів (зокрема Університету імені Адама Міцкевича, Університету Миколая Коперніка та деяких інших).

Росіяни були майже блискавично виведені зі складу наукових (програмових) рад цілої низки науково-історичних журналів, що стало істотним внеском польської університетської та академічної науки у справу маргіналізації росії та її представників від цивілізованого світу. Дехто з польських колеґ пішов ще далі – заповнивши вакантні (після усунення росіян) місця в наукових радах українськими дослідниками. Так, зокрема, до складу наукової ради познанського філологічного журналу «Glottodidactica» була уведена професор Київського університету імені Бориса Грінченка Русудан Махачашвілі.

Але так було далеко не в усіх випадках, інколи головні редактори тримали паузу, зумовлену їх довголітніми – часом дуже тісними – науковими зв'язками з російськими науковцями. Ця обставина «в'язала» їм руки, і змушувала шукати контраргументи аби дорікнути автору апелю хоч би навіть в уявних «гріхах» (як то: згадка в апелі про Латвію як така, що принижує заслуги Польщі у справі допомоги Україні). Це було висловлено у листі (від 22 вересня 2022 р.) головного редактора журналу «Studia z Historii Społeczno-Gospodarczej XIX i XX wieku» проф. Ярослава Кіти (Jarosław Kita):

Szanowny Panie Profesorze,
tytułem wyjaśnienia, z ostatniego tomu czasopisma, który ukazał się zanim jeszcze doszło do rosyjskiej agresji, nie możemy już usunąć nazwiska wieloletniego (blisko od 20 lat) wspomnianego członka Rady Naukowej, gdyż jego treść jest już od roku na różnych platformach internetowych. W przygotowywanym do wydania kolejnym tomie czasopisma zgodnie z wytycznymi najważniejszych stowarzyszeń naukowych skupiających polskich badaczy (PAN, PTH) ten członek Redakcji zostaje zawieszony na czas nieokreślony.

Z drugiej strony jestem niemiło zaskoczony wskazywaniem Łotwy jako przykładowego kraju, który tak bardzo wspiera naród ukraiński w walce z agresorem. Dotąd wydawało mi się, że to właśnie Polska i Polacy są najbardziej zaangażowani we wszelką pomoc i wsparcie. Nie zamierzam wskazywać na przejawy tej pomocy, gdyż udzielamy jej z dobroci serca. Jedyne chciałybym odesłać Szanownego Pana Profesora do stron Polskiej Akademii Nauk i jej Komitetu Nauk Historycznych czy też Polskiego Towarzystwa Historycznego, które już dawno przyjęły odpowiednie uchwały, zawieszające czy wręcz wzywające do zerwania

wszelkich kontaktów z instytucjami naukowymi w kraju agresora.

Z własnego uczelnianiego «podwórka», czyli Uniwersytetu Łódzkiego, mogę konkludować, że rosyjscy i białoruscy badacze nie są przyjmowani na organizowane przez nas konferencje naukowe i nie drukujemy napisanych przez nich tekstów. Dotyczy to także czasopisma «Studia z Historii Społeczno-Gospodarczej XIX i XX Wieku», w którym otwieramy bezkosztowo łamy dla badaczy z Ukrainy i do współpracy z którym zapraszam Szanownego Pana Profesora.

Z wyrazami szacunku
prof. dr hab. Jarosław Kita
Redaktor Naczelny czasopisma

У даному випадку «списи схрещувалися» навколо члена Наукової ради журналу проф. Геннадія Матвеева (Геннадій Филлипович Матвеев), завідувача кафедри історії південних і західних слов'ян Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова, який на момент звернення був членом ще чотирьох польських науково-історичних журналів («Polish Biographical Studies», «Zeszyty Wiejskie», «Rocznik Łódzki», «Studia z Historii Społeczno-Gospodarczej XIX i XX wieku» і «Piotrkowskie Zeszyty Historyczne»). Слід принагідно зауважити, що наразі цей росіянин виключений зі складу усіх згаданих журналів, чому посприяла й виразна антипольська спрямованість деяких його статей, присвячених різним сюжетам польсько-російських міждержавних і міжнаціональних відносин.

Його присутність у наукових радах була для автора апелю абсолютно незбагненою, особливо в світлі тих заяв, які від кількох років робив цей російський науковець. Ще у 2015 р. він у своєму обширному інтерв'ю російському пропагандистському виданню «Lenta.ru», зокрема заявив, що «на обыденном уровне поляки и русские ничем друг от друга не отличаются, и нормальному развитию российско-польских отношений мешает только антироссийская риторика польских политиков, обычно обостряющаяся накануне выборов. Более того, Матвеев отметил, что полякам присуще точно такое же имперское мышление, какое свойственно русским, и в этом смысле поляки могут служить русским «зеркалом и примером того, что и через семьдесят, и через двести лет имперские инстинкты никуда не пропадают» (див.: Мозжухин А. «У поляков такое же имперское мышление, что и у рус-

ских». Историк Геннадий Матвеев о том, когда улучшатся российско-польские отношения. Лента.ру, 2 марта 2015).

Але в листі (від 22 вересня 2022 р.) у відповідь автор апелю не наважився травмувати свого співбесідника (проф. Ярослава Кіту) наведенням такого пасажу у виконанні Г. Матвеева, зрештою – антипольська риторика не була таємницею і для польського колеги. Натомість лист містив ледь не цілковиті вибачення (і як часто це буває, не удостоївся відповіді з боку Я. Кіти):

Шановний Пане Професоре,

дякую за лист і швидке залагодження порушеного мною питання (щодо присутності в складі редколегії журналу проф. Матвеева).

Згадуючи про позицію Латвії – апріорі навіть не мав на думці применшити величезні заслуги Польщі в протистоянні російській агресії в Україні. Польща посідає в цьому лідерську позицію, і мені трохи ніяково, що Пан Професор саме в такому ракурсі сприйняв мою згадку про приклад Латвії.

Фіналізуючи цей аспект – хочу ще раз наголосити, що персонально вдячний Пану Професору, членам редколегії, всім полякам і цілій Польщі – за неоціненну допомогу, яка уможливило успішну боротьбу України проти російського загарбника! Тільки нашими спільними зусиллями – України, Польщі, балтійських країн та цілої Європи – путінський режим буде знищено, а саму російську федерацію – дефрагментовано. Додам, що саме наші країни в найбільшій мірі пізнали усі «принади» царсько-більшовицько-російсько-путінського монстра протягом нової і новітньої історії, відтак є закономірним що Україна (за всебічної військово-технічної, харитативно-гуманітарної та емоційної підтримки Польщі) виступить могильщиком путіна та тієї росії, яка не втомлюється його підтримувати!

Ще і ще раз – уклінний респект і безмежна вдячність Польщі за її внесок у боротьбу з расизмом!

Сподіваюся, що цим листом я хоча би частково розвіяв відчуття «неприємного здивування», яке викликав у Пана Професора мій апель...

Додам також, що мені відомі рішення РАН і РТН щодо російських науковців – членів редколегій польських журналів, проте з досить вже багатого свого досвіду можу сказати, що справа усунення росіян з наукових рад – не є простою і легкою, особливо коли йдеться про

польські русістичні журнали, головні редактори яких не зважають на ці рекомендації.

*З щирою повагою –
Ігор Срібняк*

Набагато складнішим виявилось спілкування з головними редакторами деяких польських мовознавчих журналів, які з самого початку зайняли дещо іншу позицію. Дехто з них, погодившись з аргументами, викладеними в цитованому апелі, вважав за доцільне тимчасово припинити їх членство у наукових радах журналів до кінця війни, пояснюючи таке рішення своєю доброю поінформованістю про дійсні погляди російських мовознавців, які не підтримують війни і подумки можливо навіть солідарні з Україною.

Зокрема таке рішення – щодо професора Санкт-Петербурзького університету Світлани Адоньєвої (Светлана Адоньева) – було ухвалено головним редактором журналу «Quaestiones Oralitatis» проф. Каролем Зелінським (Karol Zieliński), про що йшлося у його листі від 2 вересня 2022 р.:

Szanowny Panie Profesorze,

Napisał Pan do nas w języku polskim, dlatego też w takim języku odpisuję. Przyjąłem ze zrozumieniem Pański apel. Proszę mi wierzyć, że zarówno ja, jak i pozostałe osoby z grona redakcji «Quaestiones Oralitatis» mają pełen obraz bieżących wydarzeń i nie mają problemu z właściwą ich oceną. Całym sercem wspieramy naród ukraiński.

Jeżeli Prof. Adonyeva pozostawała dalej członkiem Rady Naukowej czasopisma to dlatego, że znam ją dobrze i wiem, jaką jest osobą i jaki ma stosunek do tej wojny oraz polityki imperialnej agresora. Uznając jednak przedstawione przez Pana racje, zdecydowałem zawiesić członkostwo w Radzie Prof. Adonyewej do końca wojny – mam nadzieję, że pomyślnego dla Ukrainy.

Poinformowałem ją o swojej decyzji a ona wyraziła dla niej pełne zrozumienie. Prowadzone przeze mnie Centrum od lat współpracowało z Centrum im. Proppa w Petersburgu, ale po wybuchu wojny zawiesiliśmy z nimi działalność naukową. Dziś zawieszamy również ich udział w pracy «QO». Mam nadzieję, że ta odpowiedź Pana satysfakcjonuje. Jest mi przykro, że wywołałoby Pana oburzenie.

*Z wyrazami szacunku
Karol Zieliński
Redaktor naczelny
«Quaestiones Oralitatis»*

Вважаючи, що таке рішення у великій мірі є паліативом, автор апеля – у відповідь на цей лист польського колеги – представив свої аргументи, викладені у листі від 3 вересня 2022 р.

Шановний Пане Професоре,

З першої фрази Вашого листа зрозумів, що Ви вільно володієте і українською, і російською – відтак даю Вам відповідь своєю рідною... Насамперед є дуже вдячний за швидкість прийняття Вами рішення про тимчасове припинення повноважень пані Адоньєвої, бо зазвичай головним редакторам деяких інших польських наукових видань потрібні місяці та мої повторні апелі про конечну потребу усунення зі складу редколегій тих російських науковців, які уникли висловлення своєї громадянської позиції та не наважилися засудити цю ганебну для росії війну через свою апріорі рабську психологію та екзистенційний страх перед своїм злочинним вождем – путіним. Зрештою, їх навіть можна в цьому зрозуміти (але не виправдати).

Так само – у мене немає підстав не вірити й Вашим рекомендаціям, що були вказані Вами п. Адоньєвій. Можливо, що у приватному листуванні з Вами вона виступає з цілком прогресивних позицій та не підтримує (або навіть засуджує) неспровоковану війну росії проти України. Можливо...

Тому я – вслід за кількома Вашими колегами – вітаю Ваше рішення, але вважаю його паліативним, таким, що залишає для росії та її науковців шпаринку до повернення в Європу після закінчення війни, причому – без їх внутрішнього очищення та переосмислення того, що відбулося в російсько-українських відносинах 2022 р., і що відбувалося протягом століть перед цим...

Я мав вже кілька дискусій з польськими колегами, які вважають, що моя позиція щодо російських науковців змагає до візії про їх колективну відповідальність, а цього, на їх думку, допускати не можна. Що колективна відповідальність німців після поразки нацизму в Другій світовій – то нормальна річ, але цього «лекала» не можна застосовувати до росіян, бо Україні та її союзникам забракне сил аби поставити росію на коліна (я то було з III-м Рейхом). Що росія незнищенна – як незнищенне абсолютне зло в цьому світі...

Дехто навіть – вслід за росіянами – звинувачує мене у «мові ненависті», прочитавши нашу відповідь «*Мы вас услышали: реакция преподавателей университетов Украины...*»

(див.: <http://priansak-center.com/>) на вже відоме Вам *Обращение Совета ректоров вузов Санкт-Петербурга и Ленинградской области*, 02.03.2022.

Але ми – українці – говоримо тією ж мовою, якою промовляли поляки до москалів під час двох своїх повстань у XIX ст., до більшовиків під час Варшавської битви 1920 р., до нацистів – в часі Варшавського повстання 1944 р., до радянських вождів – в часі ПНР. Якою може бути мова, коли у 2022 р. загинули і продовжують гинути сотні й тисячі українців – від рук російських вбивць, які прийшли на нашу землю знищити все? Якою ще мовою треба говорити з насильниками і вбивцями на полі бою, або навіть й з тими, хто у своєму мирному житті в російських столицях вспирає цю війну, аплодуючи путіну (75% населення росії)?

Росіяни нині (за невеликим винятком) є нині може вже безнадійними зомбі, які розуміють тільки мову зброї, і кращим аргументом для них є (на жаль!) «похоронки», які напливають і напливатимуть батькам російських солдатів. Отже, на моє глибоке переконання, наразі та ще дуже довго не існуватиме жодних підстав для повернення росіян в лоно цивілізованого (європейського) світу, бо це би означало його самознищення. Відповідно й спілкуватися з цими 75% росіян слід зрозумілими їм простими реченнями на кшталт «Русский военный корабль – ...».

Насамкінець, хотів би подякувати Вам особисто, всім колегам з числа членів редколегії, які підтримали Ваше рішення, цілій Польщі – за неоціненну допомогу, яка дозволяє українцям стати на *прю* з нашим спільним віковичним ворогом – росією у всіх її іпостасях (імперія – ссср – рф) та вести збройну боротьбу і задля перемоги над нею, і задля знищення самої першооснови зла.

*Прийміть мої запевнення
у щирій та глибокій повазі –
Срібняк*

На цьому листування припинилося, проте як виявилось пізніше – жодних змін до сайту журналу «*Quaestiones Oralitatis*» не було проведено, наслідком чого С.Адоньєва як і раніше продовжує фігурувати на першій позиції наукової ради цього шанованого польського наукового видання (останній перегляд сайту – 19.11.2022 р.: <https://www.ejournals.eu/QO/menu/1323/>). Можна лише гадати, чому слова і діла головного редактора різняться аж настільки...

Але найгарячішу реакцію викликав мій апель у членів наукової ради русистичного мовознавчого журналу «Język i Metoda», в якій перебуває троє росіян (Оксана С. Иссерс, Михаїл Ю. Федосюк, Максим А. Кронгауз). Спочатку у відповідь на апель блискавично (1 вересня 2022 р.) надійшов лист головного редактора видання проф. Дороти Шумської (Dorota Szumska), в якому йшлося про наступне:

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

Doceniam Pana zaangażowanie i znajomość najnowszych publikacji językoznawczych w Polsce. Pozwolę sobie jednak sprostować, że publikacja Język i metoda jest serią, a nie czasopismem wydawaną cyklicznie z okazji organizowania przeze mnie i moich kolegów z Zakładu Językoznawstwa Rosyjskiego jednej z największych konferencji rusycystycznych w Europie. A zatem skład Rady Naukowej ukształtował się, jeśli Pan Profesor będzie uprzejmy zauważyć na długo przed 24 lutego 2022 i na długo przed tym ukazał się tom z obecnym składem Rady Naukowej. Po Drugie, pozwolę sobie zauważyć, że tom pierwszy serii był pokłosiem konferencji, która akurat odbywała się podczas aneksji Krymu i wszyscy uczestnicy dali dowód, że Nauka jest tylko wtedy Nauką, kiedy skupiamy się na tym, by obiektywnie badać wybrany przedmiot rozważań. To właśnie m.in. my językoznawcy wiemy, jaka jest moc słowa i dlatego nie włączamy się w mowę nienawiści i przeciwko niej protestujemy. Redaktorzy serii, czyli pisząca te słowa i pan doktor Krzysztof Ozga nigdy nie publikowali żadnych materiałów, które miałyby ją propagować i tego robić nie będziemy. Na marginesie dodam, iż z powodów obiektywnych nie wiadomo, kiedy wyjdzie kolejny tom. Państwo Profesorowie, których usunięcia się Pan domaga, są świetnymi specjalistami w swoich dziedzinach i dlatego są w Radzie Naukowej i w niej pozostaną, bo działania, do których Pan w sposób notabene nieuprawniony Pana obecnością w badaniach serii, uznałabym za włączenie się w niebezpieczny, bo rwący nurt niszczenia kontaktów naukowych.

Z wyrazami szacunku
Dorota Szumska

Відповіддю став мій лист (від 3.11.2022) – дещо полемічного змісту, але зрештою суголосний тональності листа проф. Д.Шумської:

Wielce Szanowna Pani Profesor,

Przede wszystkim dziękuję za cenny list od Pani Profesor (z 1 września br.), który był odpowiedzią

na mój apel i przepraszam za tak długie milczenie w tej sprawie. Takie opóźnienie w żaden sposób nie oznacza mojego braku zaangażowania, jest raczej odzwierciedleniem realiów życia w Kijowie – dość częste są naloty rosyjskich pocisków i dronów, które czasem zadają dotkliwie ciosy miejskiej infrastrukturze. W rezultacie ja i reszta mieszkańców miasta siedzimy bez prądu w schronach lub w podziemnych stacjach metra. Niestety kolejną konsekwencją tych lotów jest śmierć ludzi... Ale mam nadzieję, że ten mój szkic «z natury» nie obciąży Pani Profesor...

Dziękuję Pani, że na początku swojego listu wspomniała o mojej *znajomości najnowszych publikacji językoznawczych w Polsce*. Tymczasem nie jestem językoznawcą i nie śledzę tego, co dzieje się w tej dziedzinie nauki, jestem historykiem... Ale doceniam sarkazm Pani Profesor i odczułem ten negatywizm, jaki wywołał w Pani mój list... Wyjaśnienie Pani Profesor czym tak naprawdę jest «Język i Metoda» (wydanie seryjne – czasopismo – periodyk) było dla mnie niezwykle cenne. Uważam te wyjaśnienia Pani za bardzo ważne, szczególnie w świetle treści mojego apelu.

Bardzo się cieszę, że Pani Profesor jako kierownik Zakładu Językoznawstwa Rosyjskiego była organizatorką *jednej z największych konferencji rusycystycznych w Europie*. Jestem pewien, że kolejna taka konferencja będzie teraz bardzo na czasie, a zwłaszcza z zaproszeniem «na żywo» do Krakowa rosyjskich językoznawców... Ale podjęcie takiej decyzji jest wyłączną prerogatywą Pani Profesor.

Uwagę moją przyciągnęły między innymi słowa Pani Profesor o mowie nienawiści – *my językoznawcy wiemy, jaka jest moc słowa i dlatego nie włączamy się w mowę nienawiści i przeciwko niej protestujemy*, przez co Pani pośrednio daje do zrozumienia, że domagając się usunięcia rosyjan z Rady Naukowej czasopisma, to ja się nią posługuję. Ale gdzie dokładnie usłyszała Pani mowę nienawiści w moim liście? Podałem tylko kilka faktów znanych Pani Profesor, ale ogólnie nieznanym rosyjskim językoznawcom (m.in. masowe mordy Ukraińców przez żołnierzy rosyjskich w Buczy), jak również reakcje na te wydarzenia litewskich i polskich polityków... Może coś takiego jak mowa nienawiści jest w reakcji wicemarszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Michała Kamińskiego?

A może Pani Profesor usłyszała mowę nienawiści w decyzji Senatu RP (z 26 października 2022 r.)? Cytuję fragment uchwały Senatu: «*Rosyjscy najeżdżcy terroryzują mieszkańców ukraińskich miast, bombardując cywilne cele: przedszkola, szkoły, teatry i osiedla mieszkaniowe. Bandyci*

w rosyjskich mundurach torturują i mordują jeńców wojennych oraz cywilów na okupowanych terytoriach. Uprawdają ukraińskie dzieci, by wychować je na reżimowych janczarów. Wywożą, przesiedlają i zsyłają ukraińskich obywateli na dalekie peryferia Rosji».

W końcu mowy nienawiści nie ma nawet w odpowiedzi wykładawców akademickich «*Мы вас услышали: реакция преподавателей университетов Украины...*» (patrz: <http://pritsak-center.com/>) na już Pani znane «*Обращение Совета ректоров вузов Санкт-Петербурга и Ленинградской области...*».

Ale jeśli Pani Profesor zechce ją usłyszeć, oczywiście w wyrafinowanej formie, wtedy nie trzeba długo szukać – wystarczy obejrzeć wideo rosyjskiego propagandzisty Antona Krasowskiego

Украинских детей нужно либо топить, либо сжигать! <https://www.youtube.com/watch?v=vDbLgbFxm8c>

To jest naprawdę *moc rosyjskiego słowa!!!*

Ale najbardziej zaskoczył mnie upór Pani Profesor w tym, że rosjanie są w Radzie Naukowej i w niej pozostaną, pomimo wszystkich moich argumentów. Nie jestem pewien, czy Pani Profesor będzie nadal tak konsekwentna w tym przekonaniu. Wierzę, że opinia Pani może się zmienić – i to w najbliższej przyszłości. Już samo to, że wymienieni przeze mnie rosjanie są przedstawieni na stronie «Język i Metoda» bez określenia afiliacji państwowej oraz instytucjonalnej, i aktualnie występują jako osoby prywatne – to już na wiele wskazuje.

Na koniec pozwolę sobie przypomnieć Pani Profesor, że Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich wystosowało 2 marca 2022 r. apel do polskiego środowiska naukowego, polskich uczelni i jednostek Polskiej Akademii Nauk o zaprzestanie współpracy z jakąkolwiek organizacją rządową federacji rosyjskiej lub innego kraju, który wspiera rosyjską inwazję na Ukrainę, nawet wówczas jeżeli reprezentujące je osoby są *świetnymi specjalistami w swoich dziedzinach*. Choć możliwe, że Pani Profesor nie uważa siebie za część polskiego środowiska naukowego, a zatem ten apel jej do niczego nie zobowiązuje...

Oczywiście to Pani Profesor ma możliwość samodzielnego decydowania czy, powiedzmy, prof. Krongauz jest przedstawicielem organizacji rządowej Federacji Rosyjskiej (Informacje z rosyjskiej Wikipedii): **Максим Анисимович Кронгауз** – первый заместитель председателя Комиссии по развитию высшего образования и науки Общественной палаты российской федерации, профессор российского государ-

ственного гуманитарного университета и национального исследовательского университета «Высшая школа экономики»;

i jeszcze «wisienka na torcie»: руководитель Центра социолингвистики Школы актуальных гуманитарных исследований российской академии народного хозяйства и государственной службы при президенте российской федерации!

Ale, mimo całego niepodzielnego przeze mnie szacunku Pani Profesor do rosyjskich językoznawców, nie mogę nie podziękować jej, wszystkim członkom Redakcji, wszystkim Polakom i całej Polsce – za nieocenioną pomoc, która umożliwiła zwycięską walkę Ukrainy z rosyjskim najeźdźcą! Tylko dzięki naszym wspólnym wysiłkom – Ukrainy, Polski, krajów bałtyckich i całej Europy, Wielkiej Brytanii i USA – reżim putina zostanie zniszczony, a sama federacja rosyjska zostanie nieodwołalnie zdefragmentowana i skazana na mroki historii. Dodam, że to nasze kraje w historii najnowszej, w największym stopniu poznały wszystkie «uroki» carsko-bolszewicko-rosyjsko-putinowskiego potwora, więc to naturalne, że Ukraina (przy wszechstronnym wsparciu wojskowo-technicznym, charytatywnym, humanitarnym i emocjonalnym Polski) będzie grabarzem putina i tej rosji, która niestrudzenie go wspiera!

I jeszcze raz – mój szacunek i bezgraniczna wdzięczność dla Polski za jej wkład w walkę z *rasyzmem!*

*Łączę ukłony,
Ihor Sribniak*

На мій апель також надійшла відповідь і від одного з росіян – проф. Максима Кронгауза, що була адресована для всіх членів наукової ради та редколегії (лист від 1 вересня 2022 р.). Це без перебільшення стало чимось безпрецедентним – бо ані до цього, ані після цього – жоден з росіян не забрав голос у дискусії:

Уважаемые коллеги!

С пониманием отношусь к письму профессора Срибняка и его чувствам, хотя и не считаю справедливым исключение всех российских ученых из мирового научного сообщества. Ни в коем случае не хочу вступать в дискуссию по этому поводу, но считаю себя обязанным объяснить членам Научного совета журнала «Язык и метод» свою позицию. Я никогда не поддерживал войну и не высказывался в ее поддержку. Публичное же выражение антивоен-

ной позиции с недавних пор считается в России нарушением закона и влечет судебное преследование. Говорю это не для оправдания, а для более полного представления общей картины сегодняшней российской ситуации.

Возможно, вы примете решение в духе упомянутых в письме профессора Срибняка тенденций. И к этому я тоже отнесусь с пониманием, поскольку сопротивляться давлению политики на науку чрезвычайно трудно, но также и с большой грустью, потому что всегда ценил наши личные и профессиональные отношения. По этой причине не стану выходить из Научного совета самостоятельно, чтобы самому не обрывать научные связи, если есть хоть какая-то надежда их сохранить.

*С уважением,
МКронгауз*

Також наспіли відповіді від Laura A. Janda (Professor of Russian UiT The Arctic University of Norway) і Prof. dr. Károly Bibok (Doctor of the Hungarian Academy of Sciences Head of the Institute of Slavic Studies and Head of the Dept. of Russian Philology University of Szeged, Hungary), які виступили на захист російських мовознавців, наполягаючи на їх залишенні у складі наукової ради журналу:

1.09.2022

Уважаемые коллеги,

Я хочу поддержать позицию Максима Кронгауза и прошу его и русских коллег не исключать из научного совета журнала Язык и метод и вообще не исключать наших русских коллег из мирового научного сообщества. Максим Кронгауз правильно пишет, что это несправедливо.

Научные связи крайне важные, особенно во время политических затруднений. Я, как гражданка Норвегии и Соединенных Штатов могу сделать то, что Максиму Кронгаузу нельзя, могу свободно выразиться об этой страшной войне. Эту войну не вызвал наши дорогие коллеги ученые в России, ее вызвал душевнобольной человек, который ценит себя и свою власть больше жизней тысяч украинцев и русских, больше безопасности всего мира.

Этот тиранический человек старается убедить своих соотечественников, что весь (западный) мир ненавидит Россию и русских. Если мы на западе станем выгонять наших русских коллег из мирового научного сообщества, будем содействовать пропаганде Кремля. Лучше будем с нашими коллегами как можно

больше сотрудничать, чтобы сопротивляться лжи путинской пропаганды.

Я тоже помню долгую холодную войну, в течение которой мы старались поддерживать связи с коллегами не только в Советском Союзе, но тоже во всем Советском блоке, включая Польшу. К сожалению наступила не только страшная война но и новая холодная война. Науке нужно сотрудничество. Прошу Вас не исключить наших русских коллег.

Laura A. Janda

Лаконічний лист від проф. Кароля Бібок:

3.09.2022

Уважаемые коллеги!

Позвольте мне кратко изложить свою позицию. С учеными, которые не являются официальными представителями Российской Федерации или ее учреждений, можно и надо поддержать связи (в отличие от спортсменов РФ). Как гражданин Венгрии я также не считаю себя ответственным за словами и поступками премьер-министра Венгрии.

*С уважением,
Prof. dr. Károly Bibok*

Зрозуміло, що автору апеля просто належалося відповісти на ці – в чомусь слушні судження, що були висловлені знаними вченими-мовознавцями. Їм було відіслано листа (від 3.11.2022) наступного змісту:

Уважаемая Prof. Laura A. Janda,

прежде всего, хотел поблагодарить Вас за слова в защиту российских ученых, которые побудили меня дать своё видение нынешней ситуации, а также «заслуг» российской интеллигенции в этой, как правильно Вы пишете, *страшной войне*.

По большому счету – не имел и не имею лично ничего против трёх россиян (членов Научного совета журнала), я просто не знал об их существовании до тех пор, пока не взглянул на сайт такого авторитетного польского серийного издания, коим является *Język i metoda*. Склонен думать, что все они – достойные люди, которые *никогда не поддерживали войну и не высказывались в ее поддержку*. Более того, готов предположить, что сидя у себя на кухне – в кругу своих близких – они могли провозглашать весьма прогрессивные лозунги, как то: «Мы за все хорошее и против всего плохого» или «Мы за мир во всем мире», но

обязательно после нашего победоносного завершения войны с Украиной (т.к. российский патриотизм ведь никто не отменял)...

Из Вашего письма я сделал вывод о том, что всю вину в развязывании этой войны Вы возлагаете на *душевнобольного и тиранического человека* (возьму на себя смелость и предположу, что им, вне всякого сомнения, является нынешний президент рф путин). Таким образом – нынешний украинско-российский «конфликт» – это не война россии, а исключительно война путина, который и несет личную ответственность как за этот акт агрессии против Украины, так и за санкционированный им геноцид украинского народа. Следуя такой Вашей логике можно провести следующую параллель и утверждать, что российский народ никоим образом не повинен в этом злодеянии, и украинцев на их же земле убивает не российская армия, а пришельцы из космоса... И в силу этого санкции западных стран должны были быть наложены исключительно на путина, а не весь российский народ, который безвинно страдает под их тяжестью.

Смею Вас уверить, что это глубоко ошибочное восприятие нынешней ситуации, которое, тем не менее, весьма распространено в Европе и Америке. В этой связи я хотел бы откровенно высказаться о месте и роли российской интеллигенции, которая все это время выступала транслятором путинской пропаганды, заполнившей все академические и научные каналы в россии, которые с постоянством достойным лучшего применения, ежедневно и ежечасно отравляли сознание украинцев всем нам опротивевшими жупелами: «братские народы», «общая история», «всемирная миссия России», «Россия – освободитель славянских народов», «Россия – великая держава, гарант мирового порядка» и тому подобными *бздурками*. Ни на йоту не сомневаюсь в том, что именно такие заклинания звучали и звучат в стенах Центра социолингвистики Школы актуальных гуманитарных исследований российской академии народного хозяйства и *государственной службы при президенте российской федерации*, равно как и всех иных российских университетов.

[...]

Прошу понять меня правильно – я не призываю запретить изучение русского языка в Украине, наоборот он должен стать частью академической жизни в Украине – хотя бы с целью подготовки украинских разведчиков-нелегалов и сотрудников украинских спецслужб, проводящих оперативную разра-

ботку коллаборантов и попавших в плен военнослужащих армии рф. Хотя и вижу в этом и потенциальную опасность для Украины, т.к. «в прицепе» за «великим и могучим русским языком» идет «великая русская культура», балет, Чайковский, космос, советский (пардон – российский) спорт (он же вне политики?), и вот мы – совсем незаметно для себе – уже готовы к восприятию «русского мира»...

Хотя, скорее всего, мои «страхи» преувеличены, т.к. «русский мир» соткан из эфемерной паутины предрассудков и заблуждений, а сам его носитель – русский народ есть в известной степени мифом (я уже, кажется, упоминал об этом?)... Если внимательно присмотреться, то в россии вообще нет ничего национального, и «русский мир» и «скрепы» были выдуманы только лишь потому, что на самом деле целостной объединительной русской идеи просто не существует, так же как и единого культурного наследия, общих ценностей и идеалов, морали... И только сила, неприкрытая и бесчеловечная сила, пытающаяся удержать от рассыпания целый конгломерат абсолютно различных народов, склепанный на быструю руку войнами и захватами чужих территорий.

История предоставила Украине уникальный исторический шанс – стать могильщиком россии в современном её облики. Эта империя просто не в состоянии изменить свою природу, а следовательно ей не место на карте мира.

[...]

Теперь касательно аргументов, которые прозвучали в письме проф. Кронгауза, и о которых Вы упоминаете в своём письме. Вначале о справедливости и чисто риторически – насколько есть «справедливым» решение путина развязать войну против Украины? И насколько есть ответственно за это решение российская интеллигенция, и в частности наши *русские «коллеги»*, которые занимаются исключительно русским же языкознанием? Почему свыше 8 тысяч настоящих россиян нашли в себе смелость и подписали известное Вам воззвание против войны, а остальные посчитали для себя приемлемым не выходить из зоны собственного комфорта и ограничиться провозглашением антивоенных лозунгов у себя на кухне?

Возможно, что кое-кому может показаться убедительным аргумент об уголовном преследовании в россии за *публичное выражение антивоенной позиции*, но давайте соотнесём его с тем, что сейчас происходит в Украине – массовые убийства гражданских людей, в т.ч. и детей, тотальное разрушение прифронтовых

украинских городов, принудительная депортация сотен тысяч украинцев в российскую глубинку, пытки над украинским военнопленными и гражданскими лицами, заподозренными в нелояльности к оккупационной власти, постоянные удары ракетами и дронами по критической инфраструктуре украинских городов с целью тотального их обесточивания, угрозы применить тактическое ядерное оружие для устрашения Украины и её союзников.

Но Украина в силах разорвать эту нескончаемую цепь злодеяний россии – не считывая при этом гласную гражданскую позицию тех лояльных путину российских интеллигентов, которые *никогда не поддерживали войну и не высказывались в её поддержку*.

Обращаю Ваше внимание на то, что эти наши жертвы не напрасны – т.к. благодаря им россия наконец то предстала «во все своей красе» и показала миру своё настоящее обличье государства-изгоя, которое отправило на войну против Украины стаю своих диких орков, которые уничтожают всё, что видят, и при этом избегают биться в честном бою с воинами, а отыгрываются на женщинах и детях. А по сему – «*Carthnaginem delendam esse!*»!

*С уважением,
Игорь Срибняк*

Уважаемый Prof. dr. Károly Bibok,

Благодарю за Ваше письмо, не знаю – были ли убедительными для Вас аргументы, изложенные мною в письме к Prof. Laura A. Janda. Являются ли российские ученые *представителями российской федерации или её учреждений* – как мне представляется, на этот вопрос следует ответить утвердительно.

Но то, что нас точно объединяет – так это отношение к российским спортсменам, которые в погоне за наградами и, идя на поводу у своего спортивного руководства, предали олимпийские идеалы, принимая запрещенные допинг-препараты. Отдельное спасибо за то, что Вы не разделяете слова и поступки премьер-министра Венгрии, политика которого разрушает единство Европы и существенно ослабляет антироссийские санкции.

*С уважением,
Игорь Срибняк*

Отже, автор апелю на власному досвіді переконався, наскільки непростими, а часом травматичними і навіть драматичними можуть бути спроби усунення росіян зі складу наукових

(програмових) рад польських академічних журналів. Дуже важливим є врахування особливих обставин, бо кожне правило, як відомо, має свої винятки. Серед російських науковців є без сумніву достойні та шляхетні особистості, прізвища яких в силу різних причин відсутні у відомому переліку вчених і журналістів, які виступили проти війни з Україною (див.: «*Открытое письмо российских ученых и научных журналистов против войны с Украиной*»). До їх числа зокрема належить провідний науковий співробітник Інституту загальної історії Російської академії наук, д-р габл. (отримала цей ступінь в 1996 р. у Лодзінському університеті, Uniwersytet Łódzki), кандидат історичних наук Наталія Лебедева (Наталія Сергеевна Лебедева), яка зробила великий внесок у дослідження катинського злочину і в свій час була нагороджена «Орденом заслуг перед Республікою Польща».

За більш ніж півроку війни польські наукові журнали очистилися від присутності росіян, але вважати цю роботу завершеною – немає жодних підстав. Якщо переважну більшість редколегій польських академічних журналів зобов'язують відповідні рішення колегіальних органів та ухвали ректорів польських університетів (щодо необхідності усунення росіян зі складу наукових рад), то головні редактори деяких польських періодичних видань, засновниками і видавцями яких є наукові товариства, «почуваються» цілком вільно, не вважаючи доцільним позбувати росіян та тій підставі, що такий крок означав би застосування принципу колективної відповідальності для росіян.

Українцям тяжко (якщо взагалі можливо) погодитися з такою логікою. Бо для переможених німців у перші повоєнні роки така колективна відповідальність існувала, але для росіян, які вчиняють злочини як у свій час гітлерівці, такої відповідальності бути не може. Логічного пояснення такої розбіжності у покаранні двох злочинних режимів – нацистського і рашистського, а також тих їх послідовників, які обстоюють постулати своїх вождів – Гітлера і путіна – як не було, так і немає. Тому Україна боротиметься за покарання як вищої кремлівської кліки, так і тих, хто слухняно виконує її криваві накази – російських вояків, пропагандистів, чиновників середньої ланки, завдяки яким сучасний Аттіла й зумів організувати нинішню криваву вакханалію в Україні.